

1. Evropská unie, lidská práva a základní práva

Evropská unie (EU) je založena na **hodnotách** úcty k **lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv** (viz článek 2 SEU).

Jedním z hlavních cílů EU je podporovat lidská nebo „základní“ práva uvnitř EU a na celém světě.

Ve Smlouvách se vyskytují oba termíny, „lidská práva“ i „základní práva“. Důvod, proč zvolit jeden z nich, a nikoli ten druhý, není jasný. Výrazu „lidská práva“ se však, jak se zdá, dává přednost v ustanoveních týkajících se vnějších vztahů Unie (totiž jejích vztahů se státy, které nejsou členy Unie, a s mezinárodními organizacemi). A naopak, ustanovení Smluv, která se týkají vnitřního rozměru (tj. ochrany základních práv uvnitř EU, používají výraz „základní práva“. Tento výukový program se zaměřuje na vnitřní rozměr ochrany práv. Proto bude používat výraz „základní práva“.

Vždy, když orgány EU vykonávají pravomoci a úkoly svěřené jim Smlouvami, musí dodržovat základní práva EU. Musí také podporovat uplatňování těchto základních práv, pokud to neznamená žádné zvýšení jejich pravomocí, jak jsou stanoveny ve Smlouvách.

Členské státy mají povinnost dodržovat základní práva EU při provádění práva Unie. Pomoc při určování situací, v nichž EU a její členské státy mají povinnost chránit základní práva EU, naleznete v **části II** tohoto **výukového programu**.

Dříve než se budeme těmito aspekty zabývat, následující oddíly ilustrují základní práva chráněná v EU a nástroje, jejichž pomocí se jednotlivci mohou domáhat náhrady škody za porušení těchto práv.

2. Základní práva chráněná v EU

Se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost dne 1. prosince 2009 získala EU řadnou **listinu práv, neboli chartu písemně zaručených práv,**

Listinu základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

Listina obsahuje preambuli a 54 článků, uspořádaných do **sedmi** hlav. Hlavy I až VI (**Důstojnost, Svobody, Rovnost, Solidarita, Občanská práva a Soudnictví**) stanoví příslušná základní práva a hlava VII (**Obecná ustanovení upravující výklad a použití Listiny**) stanoví řadu pravidel pro výklad a uplatňování těchto základních práv).

Listina a její obsah budou podrobněji prozkoumány v oddílech **2.1** a **2.2** části I tohoto **výukového programu**. Hlavními pravidly obsaženými v hlavě VII se však zabývá **část III**.

Listina má **stejnou právní sílu jako Smlouvy**, na nichž je založena EU (SEU a SFEU). Všechny tyto tři dokumenty jsou proto považovány za primární právo EU, a zaujímají tudíž první místo mezi prameny práva Unie. Z tohoto důvodu jsou orgány EU, a stejně tak i členské státy při provádění práva Unie povinny Listinu dodržovat. Tato formulace znamená, že Listina nenahrazuje ústavy členských států, i když v některých případech může stát nad nimi (o vztahu mezi Listinou a vnitrostátními zdroji základních práv viz **část III, oddíl 2**).

Listina ovšem není jediným zdrojem chránícím základní práva v EU.

Od 70. let dvacátého století, kdy listina práv v písemné podobě ještě neexistovala, zajišťoval ochranu práv jednotlivce **Soudní dvůr Evropské unie** tak, že je povýšil na **obecné zásady unijního práva**. Přijetím Lisabonské smlouvy byly tyto zásady potvrzeny jako jeden z pramenů základních práv EU (více informací k tomuto bodu je uvedeno v **oddíle 2.3**).

EU se dále může stát stranou mezinárodních smluv, které se týkají ochrany základních práv. Od 22. listopadu 2011 je EU stranou

Úmluvy Organizace spojených národů (OSN) o právech osob se zdravotním postižením, což je první mezinárodní právně závazný nástroj věnovaný stanovení minimálních standardů ochrany osob se zdravotním postižením. Je to také první smlouva v oblasti lidských práv, jejíž stranou se stala EU.

Podle Lisabonské smlouvy má EU rovněž **právní povinnost přistoupit k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod**, která je lépe známa jako **Evropská úmluva o lidských právech (EÚLP)**. EÚLP, jež vstoupila v platnost v roce 1953, byla vytvořena **Radou Evropy**, mezinárodní organizací pro lidská práva, která má v současnosti 47 členských států, z nichž 28 jsou členské státy EU.

EÚLP byla první nástroj, jehož prostřednictvím skupina států vyjádřila souhlas s tím, že se zaváže k dodržování řady práv, zejména práv občanských a politických. Významné je to, že EÚLP umožňuje jednotlivcům domáhat se u nadnárodního soudu, **Evropského soudu pro lidská práva** se sídlem ve Štrasburku, nápravy v případě porušení příslušných základních práv státem, který je stranou úmluvy.

Ačkoli Lisabonská smlouva uložila EU povinnost přistoupit k EÚLP, EU tak dosud ještě neučinila. To však neznamená, že EÚLP nehraje v systému EU ochrany lidských práv žádnou roli. K tomuto bodu viz **oddíl 2.4**.

2.1 Počátky Listiny EU

V červenci **1999 Evropská rada na svém zasedání v Kolíně nad Rýnem** došla k závěru, že základní práva platná na úrovni EU by měla být konsolidována do jediného dokumentu, aby se zajistilo jejich lepší zviditelnění.

Hlavy států a vlád členských zemí, které se sešly v Kolíně nad Rýnem, chtěly do Listiny začlenit obecné zásady stanovené v EÚLP v roce 1950 a zásady odvozené ze společných ústavních tradic zemí EU. Dále se předpokládalo, že Listina bude obsahovat základní práva vztahující se na občany EU, např. hospodářská a sociální práva obsažená v Evropské sociální chartě Rady Evropy a Chartě Společenství základních sociálních práv pracovníků. Předpokládalo se také zohlednit zásady, k nimž se dospělo v judikatuře Soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva.

Listina **byla vypracována konventem** sestávajícím z jednoho zástupce z každé země EU a Evropské komise, jakož i z poslanců Evropského parlamentu a vnitrostátních parlamentů.

Oficiálně byla vyhlášena Evropským parlamentem, Radou a Komisí **v prosinci 2000 v Nice**. Druhé vyhlášení Listiny následovalo v roce 2007 ve Štrasburku, s cílem uznat soubor změn, jež byly provedeny v původní verzi.

V **prosinci 2009, se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost**, byl Listině EU přisouzen **stejný závazný právní účinek, jako mají Smlouvy**.

2.2 Listina: obsah

Listina spojuje v jediném dokumentu práva, jež předtím obsahovaly různé nástroje EU a vnitrostátní právní předpisy, jakož i řadu úmluv přijatých v rámci Rady Evropy, Organizace spojených národů (OSN) a Mezinárodní organizace práce (ILO).

Lepším vyjasněním a zviditelněním základních práv chce Listina zajistit právní jistotu v EU.

Listina obsahuje **preambuli a 54 článků**, uspořádaných do **sedmi hlav**:

Hlava I: **Důstojnost** (lidská důstojnost, právo na život, právo na nedotknutelnost lidské osobnosti, zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu, zákaz otroctví a nucené práce);

Hlava II: **Svobody** (právo na svobodu a bezpečnost, respektování soukromého a rodinného života, ochrana osobních údajů, právo uzavřít manželství a právo založit rodinu, svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svoboda projevu a informací, svoboda shromažďování a sdružování, svoboda umění a věd, právo na vzdělání, právo svobodné volby povolání a právo pracovat, svoboda podnikání, právo na vlastnictví, právo na azyl, ochrana v případě vystěhovávání, vyhoštění nebo vydání);

Hlava III: **Rovnost** (rovnost před zákonem, zákaz diskriminace, kulturní, náboženská a jazyková rozmanitost, rovnost žen a mužů, práva dítěte, práva starších osob, začlenění osob se zdravotními postiženími);

Hlava IV: **Solidarita** (právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku, právo na kolektivní vyjednávání a akce, právo na přístup ke službám zaměstnanosti, ochrana v případě neoprávněného propuštění, slušné a spravedlivé pracovní podmínky, zákaz dětské práce a ochrana mladých lidí při práci, rodinný a pracovní život, sociální zabezpečení a sociální pomoc, ochrana zdraví, přístup ke službám obecného hospodářského zájmu, ochrana životního prostředí, ochrana spotřebitele);

Hlava V: **Občanská práva** (právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu, právo volit a být volen v obecních volbách, právo na řádnou správu, právo na přístup k dokumentům, evropský veřejný ochránce práv, petiční právo, volný pohyb a pobyt, diplomatická a konzulární ochrana);

Hlava VI: **Soudnictví** (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces, presumpce neviny a právo na obhajobu, zásady zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů, právo nebyt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin);

Hlava VII: Obecná **ustanovení upravující výklad a použití Listiny** (oblast použití; rozsah a výklad práv a zásad; vztah s EÚLP; rozdíl mezi „právy“ a „zásadami“; úroveň ochrany).

2.3 Obecné zásady práva Unie týkající se ochrany základních práv

Smlouva, kterou bylo založeno Evropské hospodářské společenství, neobsahovala ustanovení o ochraně základních práv. Z případů, jež v této rané fázi projednával **Soudní dvůr**, však vyplynulo, že akty EHS by mohly zasahovat do základních práv, jako je zejména právo vyvíjet hospodářskou činnost nebo právo na vlastnictví.

V 70. letech dvacátého století Soudní dvůr uznal **svou vlastní pravomoc při zajišťování úcty k základním právům jakožto „obecné právní zásady“** (viz věc *11-70 Internationale Handelsgesellschaft*, bod 4). To znamenalo, že vnitrostátní soudy se mají zdržet rozhodování o aktech EHS na základě vnitrostátních zdrojů ochrany základních práv.

Následně Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní právní ustanovení spadající do oblasti působnosti (tehdy) práva EHS musí být také v souladu se základními právy ochráněnými právem EHS jakožto obecnými zásadami (viz věc *C-60/84 Cinéthèque*, bod 26).

S cílem stanovit existenci vazby mezi základními právy v členských státech a v EU však Soudní dvůr dále shledal, že je **povinen „vycházet z ústavních tradic společných členským státům“** (viz věc *4-73 Nold*, bod 13). Obdobně odkázal na „**mezinárodně právní instrumenty týkající se ochrany lidských práv, na jejichž tvorbě členské státy spolupracovaly nebo k nimž přistoupily**“ jako na jeden ze zdrojů směrnic (tamtéž). Soudní dvůr také zdůraznil, že zvlášť důležitá je EÚLP (viz věc *C-260/89 ERT*, bod 42).

Čl. 6 odst. 3 SEU v platném znění stanoví: „Základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie“.

Proto **Lisabonská smlouva potvrdila**, že Soudní dvůr má možnost rozvíjet ochranu základních práv prostřednictvím obecných zásad.

Nicméně **vztah mezi základními právy jako obecnými zásadami práva a Listinou je složitý**. Oba tyto zdroje sdílejí stejný právní základ a s ohledem na ochranu, již zaručují, se velmi často překrývají (a to proto, že judikatura Soudního dvora týkající se obecných zásad ovlivnila obsah Listiny a zdroje, z nichž vychází Listina a obecné zásady se do značné míry překrývají).

Soudní dvůr dosud nezaujal k tomuto vztahu jasné stanovisko: existují prostě případy, kdy se odkazuje na oba zdroje (viz například věc *C-441/14 Dansk Industri (DI)*, bod 22).

Zdá se však, že je namístě si uvědomit, že obecné zásady týkající se základních práv mají přinejmenším dvě funkce:

pomáhají při výkladu Listiny: v případě, že některé z ustanovení Listiny zakotvuje základní právo, které Soudní dvůr již uznal jako obecnou zásadu, měl by výklad tohoto ustanovení Listiny řídit judikaturou, v níž bylo uznáno;

působí jako alternativní prostředek **ochrany základních práv, jež nejsou uznána Listinou**.

Je třeba poznamenat, že i přes (jediný) odkaz na EÚLP v čl. 6 odst. 3 SEU čerpal Soudní dvůr také z jiných mezinárodních smluv jakožto zdrojů obecných zásad práva EU: například z Úmluvy OSN o právech dítěte nebo **Evropské sociální charty**.

Stávající znění čl. 6 odst. 3 SEU by mu tudíž nemělo bránit tomu, aby se vycházelo z takových jiných dokumentů.

2.4 Vztah mezi EU a EÚLP

V současné době, ačkoli jsou stranami Evropské úmluvy lidských práv (EÚLP) všechny členské státy EU, Evropská unie její stranou není. Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku proto nemá pravomoc přezkoumávat soulad aktů a předpisů EU s EÚLP. Naproti tomu má pravomoc vynášet rozhodnutí týkající se aktů členských států, včetně aktů, které uvádějí v platnost povinnosti vyplývající z práva Unie.

Evropský soud pro lidská práva rozlišuje mezi akty členských států provádějících závazky podle práva Unie, jež ponechávají členským státům určitý prostor pro uvážení při jejich provádění, a těmi závazky, které takový prostor pro uvážení neposkytují. Tam, kde není prostor pro uvážení umožněn, nebude soud ve Štrasburku (právní) akty členských států přezkoumávat za předpokladu, že ochrana základních práv poskytnutá v rámci systému EU je přinejmenším rovnocenná ochraně, kterou poskytuje EÚLP. Tento předpoklad je relativní: bude vyvrácen, pokud ochrana v daném případě byla zjevně nedostatečná (toto je takzvaný „*předpoklad Bosporus*“, pojmenovaný po věci, v níž byl stanoven).

Na rozdíl od toho neexistuje žádné zvláštní zacházení s akty členských států, jež provádějí povinnosti odvozené z práva Unie a u nichž není členským státům poskytnut žádný prostor k uvážení.

Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost má EU právní povinnost přistoupit k EÚLP. Čl. 6 odst. 2 stanoví: „Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených Smlouvami“.

K tomu, aby mohla Evropská unie přistoupit, musí vstoupit v platnost dohoda o přistoupení mezi Uníí a státy, které jsou stranami EÚLP. V roce 2013 byl dokončen návrh dohody o přistoupení, avšak Soudní dvůr ji prohlásil za neslučitelnou se Smlouvami EU a Listinou (viz **stanovisko 2/13**).

Skutečnost, že EU v současnosti není stranou EÚLP, však neznamená, že Úmluva není podle práva Unie právně relevantní. V současné době EÚLP (a judikatura Štrasburského soudu, který ji vykládá) plní dvě funkce:

působí jako minimální standard ochrany ve vztahu k Listině, jejíž čl. 52 odst. 3 stanoví: „Pokud tato listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá uvedená úmluva. Toto ustanovení nebrání tomu, aby právo Unie poskytovalo širší ochranu“ (více informací o tom viz **část III, oddíl 5.1**);

na EÚLP a judikaturu Štrasburského soudu se lze odvolávat na ochranu základních práv jako na obecné zásady práva EU v souladu s čl. 6 odst. 3 SEU (viz **oddíl 2.3**).

3. Funkce, jež plní základní práva EU

Orgány a instituce EU (ať je jejich úřední název jakýkoli: agentury, úřady atd.) se musí řídit základními právy EU a prosazovat jejich účinné uplatňování vždy, když vykonávají svou činnost. Každý akt, který přijmou, musí být v souladu s požadavky ochrany základních práv.

Členské státy EU musí také dodržovat základní práva EU a podporovat jejich uplatňování, avšak pouze tehdy, když konají v oblasti působnosti práva Unie (viz [část II, oddíl 3](#)).

A tedy, pokud jde o akty EU, plní základní práva dvě hlavní funkce.

Za prvé působí jako *měřítko pro výklad*. Akty EU se musí vykládat s ohledem na základní práva EU, a je-li možné je vykládat různým způsobem, musí se dát přednost výkladu, který je nejvíce v souladu se základními právy EU.

Například ve [věci C-131/12 Google Spain](#) Soudní dvůr vyložil *směrnici 95/46/ES o ochraně jednotlivce v souvislosti se zpracováváním osobních údajů s ohledem na články 7 a 8 Listiny EU o právu na respektování soukromého života a právu na ochranu osobních údajů. I když o tom ve směrnici neexistuje žádné výslovné ustanovení, dospěl Soudní dvůr k závěru, že musí být směrnice vykládána tak, že uznává „právo být zapomenut“: právo osoby dosáhnout u provozovatele vyhledávacího programu odstranění informací, které se jí týkají.*

Za druhé základní práva EU působí jako základ a *měřítko platnosti*. Akt EU, který není v souladu se základními právy EU a není možné ho vykládat ve shodě s nimi, je neplatný a lze ho zrušit prostřednictvím žaloby na neplatnost u Soudního dvora nebo Tribunálu, nebo ho lze prohlásit za neplatný rozhodnutím Soudního dvora o předběžné otázce (viz [oddíl 4](#)).

Například ve [věci C-293/12 Digital Rights Ireland](#) prohlásil Soudní dvůr *směrnici 2006/24/ES o uchovávání údajů za neplatnou, jelikož její ustanovení nezakládala dostatečné záruky k zajištění toho, že s osobními údaji je nakládáno v souladu s články 7 a 8 Listiny.*

Základní práva EU působí také jako *měřítko slučitelnosti vnitrostátních právních předpisů, které jsou v oblasti působnosti práva Unie. Tyto předpisy musí být vykládány ve shodě se základními právy EU. V případě rozporu, který nelze vyřešit výkladem, může vnitrostátní zákonodárny orgán vnitrostátní předpis zrušit nebo změnit. A dále, pokud příslušné základní právo EU splňuje požadavky na přímý účinek, mohou ho vnitrostátní soudy a správní orgány použít a nepoužít vnitrostátní předpis, který je s ním v rozporu. Nemusí čekat na formální změnu stávajícího vnitrostátního právního předpisu vnitrostátním zákonodárným orgánem* (viz o tom [část III, oddíl 7](#)).

4. Soudní prostředky, jež mají k dispozici jednotlivci domáhající se ochrany svých základních práv EU

Existují různé prostředky a mechanismy, jimiž lze u různých soudních i nesoudních orgánů získat řádnou ochranu v případě porušení základních práv EU. Soudní ochranu základních práv podle Listiny poskytuje Soudní dvůr Evropské unie a vnitrostátní soudy členských států.

V případě, že **porušení základních práv vyplývá z opatření EU**, může akt, který k porušení vedl, zrušit pouze Soudní dvůr. Existují dva způsoby, jak dosáhnout toho, aby Soudní dvůr prozkoumal slučitelnost opatření EU s Listinou:

prostřednictvím **žaloby na neplatnost** u soudu, který má pravomoc posuzovat žaloby na neplatnost podané jednotlivci;

prostřednictvím žádosti o rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce předložené vnitrostátním soudním orgánem.

Tyto dva způsoby postupu nelze vzájemně zaměňovat: podléhají různým požadavkům a různým procesním pravidlům.

Například na základě [čl. 263 šestého pododstavce SFEU](#) platí pro podání žaloby na neplatnost určitá časová lhůta. Žalobce musí kromě toho prokázat dostatečný bezprostřední, osobní zájem na zrušení opatření, jehož se žaloba týká, aby měl právo domáhat se nápravy tímto způsobem. Pravidla, jimiž se řídí tento prvek, označovaný jako „aktivní legitimace“, jsou velmi přísná a pro jednotlivce je často obtížné předložit věc přímo soudům EU.

Naproti tomu při předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce žádná časová lhůta neexistuje, avšak takové žádosti mohou podávat k Soudnímu dvoru pouze vnitrostátní soudy (viz [článek 267 SFEU](#)). Aby tedy bylo možné takovou žádost podat, musí probíhat soudní řízení na vnitrostátní úrovni, které se týká údajného nesouladu aktu EU (nebo vnitrostátního opatření provádějícího právo Unie) se základními právy EU. O předložení záležitosti Soudnímu dvoru může vnitrostátní soud požádat kterákoli ze stran vnitrostátního řízení, avšak konečné rozhodnutí je na vnitrostátním soudu (který může žádost předložit také z vlastního podnětu).

Pokud **porušení základních práv vyplývá z vnitrostátních právních opatření, mají primární odpovědnost za poskytování ochrany jednotlivcům vnitrostátní soudy** (příslušný soudní orgán musí být určen podle vnitrostátních předpisů týkajících se rozdělení pravomoci mezi soudy příslušného členského státu).

Vnitrostátní soud musí nejprve určit, zda je daná otázka v rozsahu působnosti základních práv EU, nebo zda se týká pouze vnitrostátních základních práv.

Použijí-li se základní práva EU (viz [část II, oddíly 1 až 3](#)), musí vnitrostátní soud zajistit ochranu, kterou poskytují. **V případě pochybností** může vnitrostátní soud podat žádost k Soudnímu dvoru o **rozhodnutí o předběžné otázce** týkající se výkladu práva Unie.

Volba nevhodnějšího postupu nemusí být snadným úkolem a může být užitečné využít kvalifikované právní poradenství: určitá vodítka v tomto ohledu jsou uvedena v [části III, oddíle 2](#). Aby bylo stranám a jejich právním zástupcům umožněno lepší pochopení pravidel, jež upravují provádění výše uvedených postupů, přijal Soudní dvůr některé **praktické pokyny** pro strany v jím projednávaných věcech. Soudní dvůr kromě toho vytvořil některá **doporučení pro vnitrostátní soudy o zahájení řízení v předběžné otázce**, obsahující pokyny ohledně toho, zda je vhodné podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, a praktické informace o formě a účinku takové žádosti.

5. Mimosoudní prostředky, jež mají k dispozici jednotlivci domáhající se ochrany svých základních práv EU

Problémy týkající se ochrany základních práv EU lze řešit také mimosoudní cestou.

Porušování základních práv orgány, institucemi a jinými subjekty EU

Stížnost k evropskému veřejnému ochránci práv: právo obrátit se na [evropského veřejného ochránce práv](#), které samo o sobě představuje základní právo (zakotvené v článku 43 Listiny EU), umožňuje občanům EU a osobám s pobytem v Unii stěžovat si na problémy „nesprávného úředního postupu“ orgánů, institucí a jiných subjektů EU s výjimkou Soudního dvora Evropské unie jednajícího ve své soudní pravomoci.

Stížnost k evropskému inspektorovi pro ochranu údajů: každý, kdo má za to, že byla porušena jeho práva, když orgán, instituce nebo jiný subjekt EU zpracovával údaje, jež se ho týkají, může podat stížnost k evropskému inspektorovi pro ochranu údajů prostřednictvím formuláře pro podávání stížností.

Porušení základních práv členským státem

Stížnost k Evropské komisi týkající se porušení základních práv vnitrostátními orgány (za předpokladu, že jednají v oblasti působnosti práva Unie): viz [část II, oddíly 1 až 3](#). Podrobné informace o tom, jak stížnost podat a jak s ní Komise bude nakládat, jsou k dispozici [zde](#).

Petice k Evropskému parlamentu: petiční právo, které samo o sobě představuje základní právo (stanovené článkem 44 Listiny EU), umožňuje občanům EU a osobám s pobytem v Unii obrátit se na Evropský parlament se záležitostmi, která spadá do pravomoci Unie a bezprostředně se týká předkladatele petice. Více informací o petičním právu lze najít [zde](#).

Prostřednictvím [portálu Evropského Parlamentu pro předkládání petic](#) je možné založit novou petici nebo podpořit již existující petici.

Poslední aktualizace: 11/12/2018

Tyto stránky spravuje Evropská komise. Informace na této stránce nemusí nezbytně vyjadřovat oficiální stanovisko Evropské komise. Komise neodpovídá ani neručí za informace nebo údaje, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Pokud jde o předpisy v oblasti autorských práv pro webové stránky EU, viz [právní upozornění](#).